

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Europejskie media w cyfrowej dekadzie: Plan działania na rzecz wsparcia odbudowy i transformacji«”

[COM(2020) 784 final]

(2021/C 286/29)

Sprawozdawczyni: **Elena-Alexandra CALISTRU**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 24.2.2021
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	14.4.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	27.4.2021
Sesja plenarna nr	560
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	241/1/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje plan działania Komisji oraz wysiłki podejmowane za pomocą różnych instrumentów na rzecz stworzenia wolnego, zróżnicowanego i dynamicznego otoczenia na rynku mediów i wyraża zadowolenie, że rynek ten uznaje się za kluczowy dla wzmocnienia otwartych, demokratycznych społeczeństw i pobudzenia różnorodności kulturowej Europy.

1.2. EKES zgadza się ze stwierdzeniem, że ekosystem sektora kultury i sektora kreatywnego, do których należą branża mediów informacyjnych i sektor audiowizualny, zostały dotknięte przez pandemię i w związku z tym wymagają natychmiastowej interwencji. Odbudowa gospodarki i konkurencyjność tych branż są warunkiem wstępnym istnienia zdrowych, niezależnych i pluralistycznych mediów, które z kolei mają podstawowe znaczenie dla naszej demokracji. EKES popiera położenie nacisku na fakt, że przedsiębiorstwa medialne są zarówno sektorem gospodarki, jak i dobrem publicznym, co ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia obywatelom dokładnych informacji i umożliwienia prawidłowego funkcjonowania demokracji.

1.3. Bez zdecydowanej reakcji politycznej i wsparcia finansowego dotychczasowe tendencje w połączeniu ze skutkami kryzysu związanego z COVID-19 mogłoby osłabić odporność europejskiego sektora medialnego i jego demokratyczną rolę. EKES podziela obawy Komisji, że może to osłabić różnorodność kulturową i pluralizm mediów w Europie, i wyraża uznanie dla zaangażowania Komisji na rzecz środków, które mają być wdrażane w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, Parlamentem Europejskim, przemysłem medialnym i wszystkimi zainteresowanymi stronami. Niemniej EKES przypomina, że niezwykle ważne jest, by państwa członkowskie uczyniły wszystko, co w ich mocy, aby przekształcić te środki z potencjalnych w rzeczywistość, współpracując na rzecz wzmocnienia mediów i demokracji.

1.4. EKES pozytywnie ocenia fakt, że komunikat ma potrójny cel: przyspieszenie zarówno odbudowy jak i transformacji branży medialnej oraz zwiększenie jej odporności. Należy podjąć kroki w celu sprostania wyzwaniom strukturalnym, przed którymi stoją branża audiowizualna i sektor mediów informacyjnych, a także w celu stworzenia sprzyjającego otoczenia, w którym media i społeczeństwo obywatelskie mogą uczestniczyć w otwartej debacie wolnej od szkodliwej ingerencji i dezinformacji.

1.5. EKES pragnie, by plan ten był ściślej powiązany z realiami społecznymi i specyficznymi cechami branży. W szczególności interwencje powinny uwzględniać realia związane z występowaniem rozbieżności w środowisku mediów i branży audiowizualnej między poszczególnymi państwami członkowskimi oraz rozbieżności między zdolnościami i potrzebami mediów lokalnych i krajowych w samych państwach członkowskich. Narzędzia finansowe powinny być przejrzyste, dostępne i otwarte dla wszystkich podmiotów, które zapewniają różnorodność europejskiego przemysłu medialnego i audiowizualnego, w tym dzięki zagwarantowaniu większego wsparcia lokalnym mediom i nowym przedsiębiorstwom medialnym.

1.6. EKES apeluje, by partnerzy społeczni i społeczeństwo obywatelskie zostali zaangażowani we wdrażanie działań mających na celu wzmocnienie pozycji obywateli i by uznano ich rolę w propagowaniu wartości demokratycznych, wzmacnianiu wolności mediów i przeciwdziałaniu dezinformacji dzięki umiejętności korzystania z mediów. Plan ten powieździe się jedynie pod warunkiem zaangażowania wszystkich zainteresowanych stron w wysiłki na rzecz uznania znaczenia mediów dla wartości demokratycznych Europy, a także w wyposażenie obywateli w umiejętności rozpoznawania

i konsumowania kultury informacyjnej i audiowizualnej, która promuje te wartości. Do wspierania działań w zakresie umiejętności korzystania z mediów można wykorzystać regularne sprawozdania takie jak sprawozdania dotyczące zwalczania kampanii dezinformacyjnych.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1. Komunikat Komisji koncentruje się na sektorze mediów informacyjnych (w tym na prasie drukowanej i internetowej, usługach radiowych i audiowizualnych) oraz na audiowizualnym sektorze kultury, w szczególności na kinie, telewizji, transmisji radiowej i wideo, a także na grach wideo i innowacyjnych formatach, takich jak doświadczenia związane z rzeczywistością wirtualną.

2.2. W omawianym komunikacie Komisja przedstawia dokument ramowy/plan działania określający szereg inicjatyw mających przyczynić się do ożywienia i przekształcenia europejskiego sektora mediów i sektora audiowizualnego. Sektory te, które zostały poważnie dotknięte kryzysem związanym z COVID-19, mają kluczowe znaczenie dla demokracji, różnorodności kulturowej i cyfrowej autonomii Europy.

2.3. Jednocześnie europejskie media informacyjne i sektor audiowizualny mają szczególne znaczenie, ponieważ w czasie pandemii COVID-19 na bieżąco informowały ludzi oraz zapewniały im dostęp do rozrywki. Zapotrzebowanie na informacje i wiadomości zweryfikowane w oparciu o fakty znacznie wzrosło, podczas gdy w miesiącach zamknięcia filmy, seriale i gry wideo stały się głównym źródłem kultury.

2.4. W komunikacie skupiono się na trzech zagadnieniach:

- a) odbudowa: działania, jakie zamierza podjąć Komisja, aby pomóc przedsiębiorstwom audiowizualnym i medialnym przetrwać obecne zawirowania oraz zapewnić płynność i wsparcie finansowe;
- b) transformacja: rozwiązanie problemów strukturalnych poprzez pomoc branży w obliczu dwojakiej transformacji: w zakresie zmiany klimatu i w zakresie cyfryzacji w kontekście ostrej globalnej konkurencji;
- c) aktywizacja i wzmocnienie pozycji: stworzenie warunków umożliwiających większą innowacyjność w tym sektorze, przy jednoczesnym zapewnieniu prawdziwie równych warunków działania i umożliwieniu osobom fizycznym łatwiejszego dostępu do treści i podejmowania świadomych decyzji.

2.5. Plan działania jest częścią szerszych wysiłków Komisji na rzecz opracowania szeregu inicjatyw mających na celu kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy i jest jedną z inicjatyw składających się na filar otwartego, demokratycznego i zrównoważonego społeczeństwa.

2.6. Komunikat stanowi również uzupełnienie europejskiego planu działania na rzecz demokracji i opiera się na ramach ustanowionych niedawno zmienioną dyrektywą o audiowizualnych usługach medialnych (AVMSD) i reformą praw autorskich. Należy go również interpretować w świetle zasad określonych we wspólnym akcie o usługach cyfrowych i akcie o rynku cyfrowym.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje kompleksowe podejście do środków niezbędnych zarówno do zapewnienia dziennikarzom lepszego otoczenia, jak i do promowania umiejętności korzystania z mediów. Należy zatem wyraźniej określić, w jaki sposób komunikat uzupełnia europejski plan działania na rzecz demokracji, również w odniesieniu do przydziału wsparcia finansowego.

3.2. Odpowiednie dokumenty powinny być ściśle i dokładnie powiązane, w tym poprzez dokładniejsze sygnalizowanie środków określonych we wnioskach Komisji dotyczących aktu prawnego o usługach cyfrowych i aktu o rynkach cyfrowych oraz w Europejskim programie na rzecz konsumentów, ponieważ w planie działania na rzecz mediów podkreślono wpływ transformacji cyfrowej, w tym zwiększenie konkurencyjności europejskich mediów⁽¹⁾.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE3902&from=PL>

3.3. EKES z zadowoleniem przyjmuje konkretną strukturę i instrumenty i uważa, że mogą one stanowić zarówno natychmiastową odpowiedź na potrzebę odbudowy po kryzysie poprzez ułatwienie i rozszerzenie dostępu do finansowania, jak i bardziej długoterminową reakcję ze względu na położenie nacisku na transformację wywołaną bodźcem do inwestowania w dwojaką transformację klimatyczną i cyfrową. Musimy jednak zapewnić sprzyjające warunki, aby media mogły wypróbować nowe modele finansowania. Bez funduszy, które pozwoliłyby na podejście oparte na próbach i błędach, innowacje w tej dziedzinie będą trudne. Obecnie nie istnieją żadne standardowe modele, które można by wdrożyć, tylko pojedyncze przykłady sukcesów konkretnych przedsiębiorstw medialnych, które zdołały zapewnić sobie trwałość.

3.4. W odniesieniu do sektora mediów informacyjnych EKES zauważa, że plan działania obejmuje środki mające na celu sprostanie wyzwaniom związanym z rynkiem cyfrowym, na którym lwia część przychodów z reklam kierowana jest na globalne platformy cyfrowe. Proponowane mechanizmy finansowe są bardziej zróżnicowane niż kiedykolwiek, ale istnieje ryzyko przyjęcia uniwersalnego podejścia, które mogłoby prowadzić do rozbieżności między państwami członkowskimi, a co więcej nawet w ich obrębie (tj. między szczeblem krajowym a lokalnym). Należy wziąć pod uwagę nierówny dostęp lokalnych mediów informacyjnych do złożonych instrumentów finansowych.

3.5. EKES zwraca uwagę, że należy podjąć działania w celu zaradzenia niebezpieczeństwu fragmentacji⁽²⁾. Główne środki dla sektora audiowizualnego są ukierunkowane na to wyzwanie, które wynika nie tylko z presji ze strony platform internetowych, ale również z faktu, że sektor ten koncentruje się niemal wyłącznie na odbiorcach krajowych. Potrzebne są odważne środki umożliwiające europejskim podmiotom inwestowanie w treści, talenty, promocję, dystrybucję, innowacje i technologie w całej UE.

3.6. EKES, jako zgromadzenie reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, wielokrotnie podkreślał⁽³⁾, że cyfrowa przyszłość Europy opiera się na podejściu ukierunkowanym na ludzi, ale także że kluczowe znaczenie mają krytyczne myślenie i umiejętność korzystania z mediów⁽⁴⁾. EKES ponownie zaznacza, że transformacja cyfrowa mediów nie będzie możliwa, jeżeli nie zostanie na nią przygotowana opinia publiczna, w związku z czym niezbędne są środki promujące umiejętność korzystania z mediów i edukację obywatelską.

3.7. Ponadto EKES pragnie podkreślić, że włączenie społeczne i dostępność to kluczowe czynniki, które należy mieć na uwadze w odniesieniu do wszystkich aspektów strategii: od przepisów dotyczących finansowania, rozwiązań technicznych dotyczących ubiegania się o finansowanie i europejskiej przestrzeni danych medialnych po platformy udostępniania treści audiowizualnych i platformy edukacyjne, wzmocnienie pozycji oraz funkcjonowanie europejskiego rynku mediów.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Działania **wspierające odbudowę** obejmują finansowanie programów mających bezpośredni wpływ na media, jednak **tylko niektóre z tych mechanizmów finansowania są stabilne**, przewidywalne i dostępne przez cały okres realizacji planu działania. Proponowane środki należy dostarczać w taki sposób, aby zagwarantować niezbędne finansowanie priorytetów wykraczające poza **tymczasowo dostępne** fundusze lub **poza fundusze pozostające w gestii państw członkowskich**. Na przykład program „Kreatywna Europa”, który będzie dostępny przez cały okres obowiązywania wieloletnich ram finansowych, po raz pierwszy obejmie środki koncentrujące się na wolności i pluralizmie mediów, dziennikarstwie i umiejętności korzystania z mediów. Inne proponowane źródła finansowania mają jednak charakter tymczasowy (np. SURE) lub państwa członkowskie mogą zdecydować, że nie będą z nich korzystać (fundusze strukturalne),

4.2. W działaniu 1 proponuje się łatwiejszy dostęp do wsparcia UE za pomocą interaktywnego narzędzia, które zapewni wytyczne dotyczące sposobu ubiegania się o odpowiednie wsparcie UE w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027 oraz za pośrednictwem krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności. Jest to znakomity pomysł, który ułatwi wyszukiwanie informacji i zoptymalizuje procesy finansowania mediów. Musi mu jednak towarzyszyć mechanizm umożliwiający państwom członkowskim przesyłanie informacji w czasie rzeczywistym, tak aby portal dysponował niezbędnymi informacjami, o ile są one istotne.

4.3. Działanie 2 dotyczy inicjatywy MEDIA INVEST mającej na celu pobudzenie inwestycji w branży audiowizualnej. Jest to specjalna platforma inwestycji kapitałowych, której celem jest wspieranie europejskich produkcji audiowizualnych i strategii dystrybucji. EKES uważa, że konieczne będzie znaczne zwiększenie inwestycji i że inwestycje te muszą iść w parze ze zwrotem większej uwagi na innowacje, jeżeli celem jest również zwiększenie konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw sektora audiowizualnego na coraz bardziej agresywnym rynku światowym. Ponadto w kontekście kryzysu związanego z COVID-19 EKES zaleca utworzenie europejskiego funduszu ubezpieczeniowego dla produkcji audiowizualnej.

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016AE4519&from=PL>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020AE1188&from=PL>

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018AE6302&from=PL>

4.4. Działanie 3 dotyczy inicjatywy NEWS, której celem jest połączenie działań i wsparcia dla sektora mediów informacyjnych. Istotny jest również szeroki wachlarz narzędzi. Należy jednak wziąć pod uwagę fakt, że te mechanizmy wsparcia powinny być dostosowane do specyfiki branży, stwarzając możliwości zarówno dla nowych przedsiębiorstw medialnych (niezależnie od ich struktury prawnej), jak i dla niezależnych dziennikarzy.

4.5. Należy udzielić większego wsparcia lokalnym mediom i przedsiębiorstwom typu start-up, które nie mają zdolności do ubiegania się o tego rodzaju finansowanie, za pomocą narzędzi, które są łatwo dostępne dla małych niezależnych mediów, które najbardziej zmagają się ze zasobami finansowymi. Przekazywanie środków finansowych za pośrednictwem stowarzyszeń zawodowych mogłoby pomóc małym przedsiębiorstwom medialnym w uzyskaniu potrzebnego wsparcia. W niektórych państwach członkowskich rynek mediów, w szczególności rynek lokalny, jest słaby i podatny na zagrożenia, w związku z czym inwestorzy mogą nie postrzegać go jako szansy. Należy zatem znaleźć rozwiązania umożliwiające lokalnym przedsiębiorstwom medialnym dywersyfikację przepływów dochodów i wzmocnienie ich pozycji rynkowej, nie uzależniając ich od inwestorów zewnętrznych, którzy mogliby odrzucić potencjalną rentowność inwestycji na wspomnianych rynkach o niskiej wartości.

4.6. Mechanizmom wsparcia finansowego muszą towarzyszyć środki określone w europejskim planie działania na rzecz demokracji, aby zapewnić ich spójność w propagowaniu wartości demokracji, umacnianiu wolności mediów i przeciwdziałaniu dezinformacji. W tym samym celu, przyjmując z zadowoleniem różnorodność i innowacyjność instrumentów finansowych, EKES podkreśla potrzebę zapewnienia przejrzystości inwestycji publicznych i prywatnych, funduszy, fundacji i wszelkich innych struktur własności mediów, a także zadbania o to, by nie przyczyniały się one do zjawiska hiperkoncentracji i nie odpowiadały żadnym konkretnym wymaganiom politycznym lub ideologicznym.

4.7. Działanie 4 wprowadza **działania koncentrujące się na transformacji branży**, uruchamianiu innowacji poprzez europejską przestrzeń danych medialnych i zachęcaniu do tworzenia nowych modeli biznesowych. Podobnie jak w innych opiniach⁽⁵⁾, EKES zgadza się, że musimy stworzyć prawdziwie europejski jednolity rynek danych, europejską przestrzeń danych opartą na europejskich standardach i wartościach, w tym w sektorze mediów. Środki te muszą uwzględniać potrzebę zwiększenia zdolności branży do przejścia na model medialny w coraz większym stopniu oparty na danych, ponieważ istnieją znaczne różnice w tym zakresie w całym sektorze. EKES wyraża jednak pewne zaniepokojenie w tym kontekście i podkreśla potrzebę zagwarantowania praw użytkowników udostępniających dane na tym rynku europejskim, a jednocześnie zwraca uwagę, że zgodnie z tym, co twierdzą różne europejskie organizacje konsumenckie, użytkownicy muszą uzyskać godziwą rekompensatę za korzystanie z ich danych.

4.8. Pozostałe środki określone w tych ramach są spójne z wysiłkami na rzecz transformacji cyfrowej i gospodarczej i powinny być postrzegane w szerszym kontekście działań w tych obszarach. Działanie 5 ma na celu wspieranie europejskiej koalicji branżowej na rzecz rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej, natomiast działanie 6 promuje przejście na neutralny dla klimatu sektor audiowizualny poprzez ustrukturyzowaną wymianę najlepszych praktyk. EKES zwraca uwagę na potrzebę inwestowania w szkolenia zawodowe⁽⁶⁾ oraz wzmocnienia branży, aby zapewnić dostosowanie umiejętności do tych podstawowych kwestii.

4.9. Środki na rzecz aktywizacji i wzmocnienia pozycji podkreślają potrzebę umieszczenia Europejczyków w centrum cyfrowej dekady. Działanie 7 ma na celu zwiększenie dostępności treści audiowizualnych w całej UE poprzez rozpoczęcie dialogu z branżą audiowizualną i społeczeństwem obywatelskim w celu uzgodnienia kroków mających na celu poprawę dostępu do treści audiowizualnych i ich dostępności w wymiarze transgranicznym w UE oraz wyeliminowanie ograniczeń geograficznych w dostępie do treści cyfrowych poprzez blokowanie geograficzne. EKES z zadowoleniem przyjmuje rozpoczęcie tego dialogu, który będzie musiał uwzględniać niezbędną ochronę praw autorskich i ograniczenia finansowe sektora audiowizualnego.

4.10. EKES z zadowoleniem przyjmuje działanie 8, którego celem jest wspieranie europejskich talentów medialnych poprzez szkolenia, opiekę mentorską i wspieranie innowacji. Zwraca jednak uwagę na różnorodność struktur zainteresowanych stron z branży (osoby pracujące na własny rachunek, organizacje nienastawione na zysk) oraz na potrzebę zapewnienia wszystkim tym podmiotom dostępu do mechanizmów.

4.11. Działanie 9 koncentruje się na wzmocnieniu pozycji osób fizycznych. Z uwagi na znaczenie umiejętności korzystania z mediów zarówno dla jednostek, jak i dla demokracji, kwestia ta powinna być traktowana priorytetowo. W szczególności należy opracować instrumenty służące zwalczaniu rozprzestrzeniania i rozpowszechniania się dezinformacji i informacji wprowadzających w błąd, które są niepokojąco nasilone. Kluczowe znaczenie ma również zapewnienie spójności środków określonych w odnośnych dokumentach i planach⁽⁷⁾, zwłaszcza że sektory te są nowe i wymagają dużej liczby informacji, a państwa członkowskie potrzebują jasnych wytycznych i spójnych procedur.

⁽⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020AE1188&from=PL>

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52017AE1813&from=PL>

⁽⁷⁾ W tym europejski plan działania na rzecz demokracji, plan działania na rzecz zwalczania dezinformacji oraz plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej.

4.12. Działanie 10 otwiera dyskusję na temat zapewnienia funkcjonowania europejskiego rynku medialnego poprzez wzmocnienie ram współpracy między europejskimi organami regulacyjnymi ds. mediów w ramach europejskiej grupy regulatorów audiowizualnych usług medialnych (ERGA). EKES docenia znaczenie, jakie ma zaangażowanie decydentów na szczeblu państw członkowskich, zwłaszcza w kontekście egzekwowania dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych, i zachęca do przyjęcia podobnego podejścia do wszystkich działań wymienionych w planie, tak aby stały się one prawdziwym planem działania dla sektora.

Bruksela, dnia 27 kwietnia 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
